

Charakter prawny i skutki oświadczenia patronackiego

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Wstęp

§ 1. Wprowadzenie do tematyki oświadczenia patronackiego

Gospodarka wolnorynkowa funkcjonuje w Polsce już od ponad 30 lat. Wraz z jej nastaniem rozpoczął się równoległe proces dostosowywania ustawodawstwa oraz praktyki prawnej do potrzeb wynikających z wielości oraz różnorodności stosunków cywilnoprawnych. Katalizatorem tego procesu był napływ inwestorów zagranicznych¹ z krajów o rozwiniętych gospodarkach wolnorynkowych i adekwatnie rozwiniętych systemach prawnych. Przedsiębiorcy ci, rozpoczynając działalność gospodarczą w Polsce, również w relacjach z polskimi kontrahentami chcieli stosować wypróbowane w praktyce instrumenty prawne². Duża część z tych nowości mogła funkcjonować w transakcjach poddanych prawu polskiemu, i to bez szczególnych regulacji ustawowych, znajdując oparcie w zasadzie swobody umów³, która w sposób pozytywny, w zakresie kształtowania treści stosunku prawnego, uregulowana została w obowiązującym od 1.10.1990 r. art. 353¹ KC⁴. Niektóre z tych instrumentów doczekały się po latach regulacji ustawowych, jak np. umowa leasingu (art. 709¹ i n. KC⁵). Inne nadal doskonale funkcjonują w obrocie,

¹ Inwestycje zagraniczne w Polsce, Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych, http://www.paiz.gov.pl/polska_w_liczbach/inwestycje_zagraniczne (dostęp: 28.10.2021 r.).

² *M. Bednarek*, Cudze chwalice, MoP 2005, Nr 1, s. 33.

³ Na zasadę swobody umów, jako podstawę do uznania za dopuszczalne w polskim porządku prawnym wytworów praktyki obrotu gospodarczego, zwracają uwagę *J. Pisuliński*, *G. Tracz*, w: System PrHandl, t. 5, 2011, s. 191.

⁴ Art. 353¹ KC normujący zasadę swobody umów został dodany do KC ustawą z 28.7.1990 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 55, poz. 321), która weszła w życie 1.10.1990 r.; więcej nt. swobody umów zob. *R. Trzaskowski*, Granice swobody kształtowania treści i celu umów obligacyjnych, Kraków 2005; *P. Machnikowski*, Swoboda umów według art. 353¹ k.c. Konstrukcja prawna, Warszawa 2005; zasada swobody umów uregulowana była także w art. 55 KZ, który stanowił, że „strony, zawierające umowę, mogą stosunek swój ułożyć wg swego uznania, byleby treść i cel umowy nie sprzeciwiały się porządkowi publicznemu, ustawie, ani dobrym obyczajom”, por. *Z. Radwański*, Teoria umów, Warszawa 1977, s. 94 i n.; *E. Lętowska*, w: System PrCyw, t. III, cz. 1, 1981, s. 360 i n.; *J. Korzonek*, *I. Rosenblüth*, Kodeks zobowiązań, Komentarz, t. I, Kraków 1936, s. 141 i n.

⁵ Wprowadzony w życie ustawą z 26.7.2000 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 74, poz. 857), która weszła w życie 9.12.2000 r. W uzasadnieniu do tej usta-

mimo tego, że nie zostały ujęte w ramy ustawy, jak np. gwarancja zapłaty, umowa factoringu.

Do instrumentów prawnych funkcjonujących w obrocie prawnym i gospodarczym bez szczególnej regulacji normatywnej zalicza się oświadczenie patronackie⁶, znane bardziej pod obcojęzycznymi nazwami, tj. *Patronatserklärung* (niem.), *Letter of Comfort*⁷/*Comfort Letter*⁸ (ang.), *Lettre d'intention* (franc.)⁹. Pod tą ogólną, mogącą wprowadzać w błąd nazwą¹⁰, kryje się cały wachlarz oświadczeń¹¹ składanych najczęściej przez podmioty stojące na czele koncernu w celu wzmocnienia pozycji i wiarygodności finansowej podmiotów od nich zależnych, zazwyczaj działających lub mających siedzibę w innym państwie. W praktyce oświadczenia te składane są przez spółki matki w celu zabezpieczenia kredytów i pożyczek udzielanych ich spółkom córkom przez podmioty trzecie, najczęściej banki lub inne instytucje finansowe. Stąd też oświadczenie patronackie wymienia się obok poręczenia i gwarancji zapłaty jako formę zabezpieczenia osobistego¹². W odróżnieniu bowiem od zabezpieczeń rzeczowych,

wy czytamy: „Dynamiczny rozwój życia w Polsce i związane z nim zmiany w obrocie gospodarczym wymagają tworzenia nowych jak i modyfikowania dotychczas używanych form prawnych” – druk sejmowy Nr 1699, Sejm III kadencji.

⁶ Znana także w innych krajach naszego regionu, które przeszły transformacje ustrojową, np. w Republice Czeskiej, por. *T.O. Schorling*, *Das Recht des Kreditsicherheiten in der Tschechischen Republik*, Frankfurt am Main 1999, s. 130; *M. Havlišova*, *Comfort Letter as a form of security*, COFOLA 2010: the Conference Proceedings, Brno 2010, http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/zajisteni/Havlisova_Martina_1625_.pdf (dostęp: 28.10.2021 r.).

⁷ W angloamerykańskim obszarze językowym pozostają w użyciu także inne określenia na tę instytucję, np. *letters of responsibility*, *letters of awarnes*, *letters of patronage* – za *J. Horn*, *Patronatserklärung im common law und im deutschen Recht*, Eine rechtsvergleichende Darstellung der Verwendung von comfort letters und Patronatserklärungen im englischen, australischen und deutschen Recht, Frankfurt am Main–Berlin–Bern–Bruxelles–New York–Wien 1999, s. 16, także *D. Hoffmann*, *Die Patronatserklärung im deutschen und österreichischen Recht*, Frankfurt am Main, s. 7; nazwa angielska (*Letters of Comfort*) ma swoje źródło w tym, że oświadczenie kierowane przez podmiot trzeci do wierzyciela ma zapewnić wierzycielowi komfort poprzez zapewnienie go, że jego dłużnik będzie w stanie wykonać ciężące na nim zobowiązanie płatnicze, por. *G. Andrews*, *R. Millet*, *Law of guarantees*, London 2005, s. 493; także *C. Schultz*, *Letters of Comfort: Gate Gourment – Feast or Famine*, *AMPLA Yearbook* 2004, s. 546.

⁸ *G. Andrews*, *R. Millet*, *Law of guarantees*, s. 493.

⁹ *K. Rippert*, *Patronatserklärungen im deutschen und französischen Recht. Ihre Verwendung im deutsch-französischen Rechtsverkehr*, Wiesbaden 1982, s. 1.

¹⁰ Terminologia związana z przedmiotem pracy zob. rozdz. I § 2.

¹¹ We wstępie autor celowo posługuje się bardzo ogólnym określeniem „oświadczenie”, nie dokonując jego kwalifikacji, stanowi to bowiem przedmiot rozważań dalszej części pracy.

¹² *R. v. Büren*, *B. Lüthi*, *Sicherung von Krediten Dritter im Konzern*, w: *Kreditsicherheiten* (Hrsg. *S. Emmenegger*), Basel 2008, s. 67; *A. Gerth*, *Atypische Kreditsicherheiten unter Berücksichtigung der Vorschriften über die Rechnungslegung*, Frankfurt am Main 1977, s. 7 i n.; *H. Köhler*, *Patronatserklärung als Kreditsicherheit: tatsächliche Verbreitung – wirtschaftliche Gründe – rechtliche Bedeutung*, *WM* 1978, H. 49, s. 1338.

w przypadku oświadczenia patronackiego możliwość zaspokojenia się wierzyciela z majątku dłużnika, o ile takowa w ogóle powstaje, nie jest ograniczona do określonych składników majątkowych, lecz obejmuje cały majątek dłużnika.

W sposób nieco ironiczny ogólną charakterystykę oświadczenia patronackiego oddał trafnie *E. Røsæg* we wstępie do swojej monografii wydanej pod wymownym tytułem „Garantier eller fattigmans trøst?”¹³. Autor posłużył się następującym cytatem z „Hamleta” *W. Szekspira*:

„Though this be madness,
yet there is method in ’t”
(Hamlet II. 2;205)¹⁴.

Cytat ten oddaje istotę oświadczenia patronackiego, a także trudność w jego analizie, a w zasadzie analizie różnorodnych form jego występowania.

§ 2. Wybór tematu

Oświadczenie patronackie stosowane jest od lat w obrocie z udziałem polskich przedsiębiorców. Nie jest instytucją znaną szeroko, o czym można było się przekonać, gdy BRE Bank S.A. ogłosił na początku 2011 r. zbliżający się termin wygaśnięcia oświadczenia patronackiego udzielonej mu przez Commerzbank AG. Wzbudziło to w prasie fachowej wiele pytań o znaczenie i charakter tego oświadczenia¹⁵. Pomimo takiego zainteresowania instytucja ta nie doczekała się kompleksowego opracowania w polskiej literaturze prawniczej¹⁶, choć była już przedmiotem wielokrotnych rozważań zagranicznych autorów analizujących to zagadnienie na tle różnych porządków prawnych.

Brak kompleksowego opracowania instytucji oświadczenia patronackiego w polskiej literaturze prawniczej, przy jednoczesnym jej częstym zastosowaniu w obrocie międzynarodowym były głównymi przyczynami, dla których Autor pracy podjął się zbadania na tle prawa polskiego doniosłości prawnej oświadczenia, nazywanego oświadczeniem patronackim, jego charakteru prawnego oraz skutków jego zastosowania. Istniejący stan literatury ogranicza się do nielicznych opracowań o charakterze przyczynkarskim.

¹³ Gwarancja albo pocieszenie biedaków? – tł. własne.

¹⁴ *E. Røsæg*, *Garantier eller fattigmans trøst? Støtteerklæring i selskabsforhold av typen „comfort letters”*, Oslo 1992.

¹⁵ *M. Chomiuk*, *Czas listów patronackich*, Parkiet z 25.3.2011 r., s. 24.

¹⁶ Wzmianki na ten temat można znaleźć m.in. w: *I. Heropolitańska*, *Prawne zabezpieczenia zapłaty wierzytelności*, Warszawa 2014, s. 225; *A. Stangret-Smoczyńska*, *Oświadczenie patronackie w umowie mandatu kredytowego*, MPB 2012, Nr 10; *A. Opalski*, *Kodeks spółek handlowych, t. III A. Spółka akcyjna. Komentarz do art. 301–392*, Legalis, art. 395, Nb 2; *J. Górecki*, *Osobiste zabezpieczenia wierzytelności w prawie prywatnym międzynarodowym*, Warszawa 2012, s. 98; *W.J. Kocot*, *Odpowiedzialność przedkontraktowa*, Warszawa 2013, s. 335; por. także opracowania dotyczące obcych porządków prawnych *J. Zatorska*, *Charakter prawny listu intencyjnego w prawie francuskim*, TPP 2012, Nr 2, s. 125 i n.

§ 3. Cel opracowania

Monografia ma na celu kompleksową analizę na tle polskiego prawa cywilnego charakteru prawnego oświadczeń patronackich i przedstawienie wyników tej analizy w sposób uporządkowany, przejrzysty i pozwalający również na praktyczne zastosowanie jej wyników¹⁷.

Autor zmierza do wykazania, że oświadczenia patronackie są prawnie relewantne. Wyjściowym problemem badawczym jest ustalenie, czy podmiot jej składający wyraża wolę związania się w sposób prawnie doniosły, czyli czy składa oświadczenie woli. Jest to zagadnienie podstawowe w procesie badania charakteru prawnego oświadczenia patronackiego¹⁸.

pozytywna odpowiedź na to pytanie staje się impulsem do zbadania natury prawnej oświadczenia patronackiego w celu weryfikacji hipotezy badawczej, zgodnie z którą na gruncie prawa polskiego oświadczenie patronackie o określonych cechach stanowi ofertę prowadzącą do zawarcia umowy.

Autor podjął próbę pogrupowania oświadczeń patronackich ze względu na ich treść oraz krąg adresatów, co ma posłużyć zweryfikowaniu drugiej z hipotez badawczych – o występowaniu oświadczenia patronackiego mogącego prowadzić do zawarcia umowy, z której wynika zobowiązanie do dokonania określonych świadczeń majątkowych na rzecz osoby trzeciej. W tym kontekście zostały również zbadane skutki niewykonania zobowiązania z takiej umowy.

W pracy podjęto także wysiłek badawczy zmierzający do wykazania, że również inne oświadczenia patronackie, niezobowiązujące wprost do dokonania określonych świadczeń majątkowych na rzecz osoby trzeciej, mogą prowadzić do powstania określonych zobowiązań prawnie relewantnych.

Hipotezy badawcze zostały stworzone w oparciu o własne doświadczenie i intuicję prawniczą Autora oraz inspirację wynikającą z literatury obcej¹⁹.

§ 4. Zastosowane metody badawcze

Istotną trudność podjętego zadania badawczego wynika z faktu, że oświadczenie patronackie jest zbiorczym terminem, używanym na określenie różnego rodzaju wypowiedzi, zarówno w znaczeniu prawnym, jak i jedynie faktycznym (realnym), które nie zostały ujęte w ramy ustawowe. Oznacza to, że nie jest możliwe udzielenie abstrakcyjnej odpowiedzi na pytanie o jego charakter

¹⁷ Autor pisząc pracę, starał się kierować wskazówkami odnośnie do walorów praktycznego działania przedstawionych przez *T. Kotarbińskiego*, *Traktat o dobrej robocie*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1969, s. 113 i n.

¹⁸ Tak też *C. v. Bar*, *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law Draft Common Frame of Reference (DCFR)* (eds. *C. von Bar, E. Clive*), München 2009, s. 2501, 2505.

¹⁹ O tworzeniu hipotez zob. *J. Sztumski*, *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, Katowice 2010, s. 62 i n.

prawny, lecz konieczne jest kazuistyczne spojrzenie na poszczególne przykłady oświadczeń patronackich, najczęściej występujących w praktyce obrotu.

Znaczną część pracy stanowią rozważania o charakterze prawnoporównawczym²⁰, co jest uzasadnione szerokim zastosowaniem oświadczeń patronackich w obrocie międzynarodowym i wynikające z tego bogate opracowanie tego tematu w obcej literaturze prawniczej, a przede wszystkim liczne orzecznictwo z tego zakresu. Na ich podstawie wykształciły się pewne uniwersalne sposoby podejścia i zasady analizy oświadczeń patronackich, pomimo oczywistych różnic dogmatycznych występujących pomiędzy poszczególnymi porządkami prawnymi²¹. Celem uwzględnienia materiału porównawczego jest przedstawienie rozumienia charakteru prawnego oświadczeń patronackich w innych porządkach prawnych, a także wspomnianych uniwersalnych podstaw i zasad analizy, aby wyprowadzić z tego wnioski co do możliwego charakteru prawnego oświadczenia patronackiego na tle polskiego prawa cywilnego. Korzystając z materiałów z prawa obcego, Autor stara się zachować postulowaną w literaturze ostrożność²² i brać pod uwagę zarówno podobieństwa, jak i odmienności wynikające z różnic w systemach prawnych. Przy tym analiza prawnoporównawcza nie będzie dokonywana poprzez systematyczne przedstawienie oświadczeń patronackich w wybranych porządkach, ale poprzez odniesienie się do tych porządków w sposób przekrojowy, przy okazji analizy poszczególnych problemów badawczych.

Powtórzyć wypada za *R. Tokarczykiem*, że ujęcie komparatystyczne pozwala jednym legislatorom czerpać nauki z doświadczeń innych legislatorów. Biorąc pod uwagę, że jedną z merytorycznych przesłanek komparatystyki prawniczej jest otwartość na zewnętrzne wobec krajowych prawa i doktryny prawne²³, przedmiotem badań komparatystycznych uczyniono przede wszystkim prawo niemieckie i austriackie oraz poszczególne kraje systemów *common law*. Wynika to z faktu, że w tych państwach oświadczenie patronackie rozwijało się w obecnej formie od lat 60. XX w., w związku z czym ukształtowały się tam zwyczajnie związane ze stosowaniem tego instrumentu, a co za tym idzie – dostępna jest bogata literatura, a także orzecznictwo stanowiące solidną podstawę badawczą.

Analiza prawnoporównawcza objęła również rozwiązania przyjęte w niektórych tzw. zbiorach reguł modelowych²⁴, tj. PECL, DCFR i ACQP²⁵. Stano-

²⁰ O metodach komparatystyki prawniczej zob. *R. Tokarczyk*, *Komparatystyka prawnicza*, Warszawa 2008, s. 67 i n.

²¹ *C.U. Wolf*, *Die Patronatserklärung*, Hamburg 2005, s. 30.

²² *A. Szpunar*, *Wstąpienie w prawa zaspokojonego wierzyciela*, Kraków 2000, s. 12, 13.

²³ *R. Tokarczyk*, *Komparatystyka prawnicza*, s. 36.

²⁴ O początkach i rozwoju prac nad rozwiązaniami modelowymi zob. *R. Goode, H. Kronke, E. McKendrick, J. Wool*, *Transnational Commercial Law, International Instruments and Commentary*, Oxford 2012, s. 30 i n.

²⁵ Reguły mające charakter niewiążący (tzw. *soft law*) wraz z rozwiązaniami prawa jednolitego o charakterze wiążącym (np. Konwencja Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów, Wiedeń 11.4.1980 r., Dz.U. z 1997 r. Nr 45, poz. 286) nazywane są również *New Lex Mercatoria – E. Luig*, *Der interna-*

wią one wynik pracy licznych zespołów naukowców z krajów europejskich²⁶, w szczególności rezultat szeroko zakrojonych badań porównawczych²⁷. Brano w nich pod uwagę rozwiązania dominujące w krajowych systemach prawnych oraz poszukiwano rozwiązań optymalnych, pozwalających na stworzenie spójnego aktu (podczas tych prac okazało się, że odrębne systemy prawne stosunkowo rzadko prezentują diametralnie różne rozwiązania powszechnie występujących problemów²⁸). Celem stworzenia regulacji modelowych było m.in. skłonienie krajowych prawodawców do ich recepcji²⁹, co z kolei miało służyć ujednocnieniu prawa prywatnego³⁰ na poziomie ponadpaństwowym³¹.

Nierozzerwalnie związanym z komparatystyką prawniczą zagadnieniem jest konieczność tłumaczenia z języków obcych na język etniczny autora pracy pojęć i instytucji prawa obcego³². Zadanie to sprawiało szczególną trudność w przypadku tłumaczenia literatury i orzecznictwa pochodzących z kultury *common law*³³, mniejszą zaś, gdy chodziło o treści pochodzące m.in. od autorów niemieckich, szwajcarskich i austriackich, a zatem z kręgu kultury prawa stanowionego (pozytywnego)³⁴. Autor opierał się w tym względzie na własnej znajomości języków obcych, sięgając w przypadku wątpliwości do dostępnych słowników.

tional Vertragsschluss, Ein vergleich von UN-Kaufrecht, UNIDROIT-Principles und Principles of European Contract Law, Frankfurt am Main 2003, s. 78, 80; E. Rott-Pietrzyk, Interpretacja umów w prawie modelowym i wspólnym europejskim prawie sprzedaży (CESL), Warszawa 2013, s. XLVIII.

²⁶ Ogólne informacje na ten temat zamiast wielu zob. P. Machnikowski, Prawne instrumenty ochrony zaufania przy zawieraniu umów, Wrocław 2010, s. 13 i przywołana tam literatura; porównanie PICC oraz PELC zob. O. Lando, Principles of European Contract Law and Unidroit Principles: Similarities, Differences and Perspectives w: Saggi, Conference e Seminari, Roma 2002, No 49, s. 1 i n.

²⁷ Por. K.D. Kerameus, Comparative Law and Common Frame of Reference, w: Common Frame of Reference and Existing EX Contract Law (ed. R. Schulze), München 2008, s. 25 i n.

²⁸ DCFR, s. 7.

²⁹ Wpływ PICC oraz PECL na krajowego ustawodawcę zob. T. Zukas, Einfluss der „Unidroit Principles of International Commercial Contracts” und der „Principles of European Contract Law” auf die Transformation des Vertragsrechts in Litauen, Eine rechtsvergleichende Studie unter besonderer Berücksichtigung der Schweizer Lehre und Praxis zur Auslegung der rezipierten Rechts, Bern 2011.

³⁰ Na temat metodologii ujednocniania prawa umów zob. M. Heidemann, Methodology of Uniform Contract Law, The Unidroit Principles in International Legal Doctrine and Practice, Heidelberg 2007.

³¹ Principles of European Contract Law, Parts I and II, Combined and Revised (eds. O. Lando, H. Beale), Haga 2000, s. xxiii, xxiv; DCFR, s. 7, 8; A. Brzozowski, w: System PrPryw, t. 5, 2006, s. 401.

³² Zob. więcej na ten temat R. Sacco, Einführung in die Rechtsvergleichung, Baden-Baden 2001, s. 39 i n.

³³ Zob. R. Tokarczyk, Komparatystyka prawnicza, s. 124 i n.

³⁴ Szerzej nt. prawa i języka zob. B. Grossfeld, T. Wier, The Strength and Weakness of Comparative Law, Oxford 1990, s. 85 i n.

Rozdział I. Geneza i funkcje oświadczeń patronackich

§ 1. Powstanie oświadczenia patronackiego

I. Geneza

Pojęcie patronatu ma swoje korzenie w prawie rzymskim. Mianem patrona określano właściciela, który wyzwolił swojego niewolnika. Wyzwolony niewolnik (wyzwoleniec) nie otrzymywał tego samego statusu prawnego, co wolno urodzeni obywatele, lecz był zobowiązany do określonych świadczeń wobec patrona¹. Natomiast patron był zobowiązany do wspierania wyzwolenca, który popadł w niedolę². Właśnie obowiązek patrona do zapewnienia wyżywienia, zamieszkania, a w razie potrzeby ochrony, można uznać za zbliżony, oczywiście z uwzględnieniem obecnego kontekstu społecznego i gospodarczego, do obowiązków patrona mających swoje źródło w oświadczeniu patronackim.

Początki współczesnego oświadczenia patronackiego datowane są na lata 60. ubiegłego wieku³, a jego intensywny rozwój nastąpił w latach 70.⁴. Powstało ono, jako wytwór myśli i praktyki prawniczej, w odpowiedzi na oczekiwania profesjonalnych uczestników obrotu gospodarczego⁵. Brytyjskie Stowarzyszenie Skarbników Korporacyjnych (*The Association of Corporate Treasurers*) w opracowaniu dotyczącym oświadczenia patronackiego wzmiankuje, że oświadczenia o podobnym charakterze stosowane były już przez przedsiębiorców z Imperium Brytyjskiego w relacjach handlowych z brytyjskimi terytoriami zależnymi (*dependent territories*), w szczególności w okresie między I a II wojną światową⁶.

¹ M. Kaser, *Das Römische Privatrecht*, München 1971, s. 118, 119.

² R. Zimmermann, *The Law of Obligations Roman Foundations of the Civilian Tradition*, Oxford 2006, s. 350, 351.

³ J. Schröder, *Die „harte“ Patronatserklärung, verschleierte Bürgschaft/Garantie oder eigenständiger Kreditsicherungstyp?*, ZGR 1982, s. 553.

⁴ E.P. Ellinger, *Reflections on letters of comfort*, SJLS 1991, s. 2.

⁵ A.P. Trichardt, *Letter of Comfort, A Trans-Systematic Analysis*, Croydon 2012, s. 1.

⁶ The Association of Corporate Treasurers, *Letters of Comfort A Practical Guide*, London 2007, s. 6.

Przede wszystkim jednak szczególnie wpływ na ich współczesne kształtowanie się miał rozwój międzynarodowych korporacji i grup spółek, które w celu uwiarygodnienia swoich (zazwyczaj nowo utworzonych) lokalnych spółek córek powoływały się na własną reputację, zasobność kapitałową oraz wiarygodność⁷.

Ustalenie pierwszego z porządków prawnych, w którym oświadczenie patronackie rozwinęło się jako samodzielny, choć ustawowo nieuregulowany instrument zabezpieczenia zobowiązań, zdaje się być niemożliwe⁸. Jedni autorzy twierdzą, że instrument ten ukształtował się w USA⁹, inni znowu, że rozwinął w latach 60. XX w. w Republice Federalnej Niemiec¹⁰. Ta ostatnia teza znajduje oparcie chociażby w intensywnym dyskursie prawniczym prowadzonym w owym czasie oraz kolejnych latach na łamach niemieckich czasopism prawniczych¹¹. Nie ma natomiast sporu co do tego, że pierwszy znany przypadek, gdy oświadczenie patronackie było przedmiotem orzekania sądu, miał miejsce w latach 1978–1979. Wtedy to niemiecki bank pozwał przed sąd handlowy w Paryżu francuskiego producenta przyrządów medycznych. Producent ten złożył – będące źródłem sporu – oświadczenie w celu zabezpieczenia kredytu w rupiach, udzielonego jego indonezyjskiej dystrybucyjnej spółce córce przez niemiecki bank. Spółka matka kredytobiorcy, jeszcze przed wydaniem rozstrzygnięcia sądowego, chcąc prawdopodobnie zachować swój dobry wizerunek, wykonała jego zobowiązania kredytowe wobec banku, pomimo wątpliwości co do powstania stosunku obligacyjnego na podstawie złożonego oświadczenia¹².

⁷ A.P. Trichardt, Letter of Comfort, s. 12; C.U. Wolf, Die Patronatserklärung, Hamburg 2005, s. 47.

⁸ C.U. Wolf, Die Patronatserklärung, s. 38.

⁹ A.P. Trichardt, Letter of Comfort, s. 15. C.U. Wolf, Die Patronatserklärung, s. 39; E. Rehbinder analizuje w monografii wydanej w 1969 r., dotyczącej prawa koncernowego, zasady odpowiedzialności spółek matek za oświadczenia składane wobec osób trzecich, których treść zawiera różnego rodzaju zapewnienia dotyczące spółek córek, nie używa jeszcze nazwy oświadczenie patronackie (niem. *Patronatserklärung*) – E. Rehbinder, Konzernaußenrecht und allgemeines Privatrecht. Eine rechtsvergleichende Untersuchung nach deutschem und amerikanischen Recht, Frankfurt am Main 1969, s. 331 i n.

¹⁰ C.U. Wolf, Die Patronatserklärung, s. 39.

¹¹ Wskazuje na to D. Hoffmann, Die Patronatserklärung, s. 5; podobnie E.P. Ellinger, Reflections on letters of comfort, s. 2.

¹² I. Seiler, Die Patronatserklärung im internationalen Wirtschaftsverkehr (aus bankrechtlicher Sicht, und zwar im Wirtschaftsverkehr mit England, Frankreich und der Schweiz), Münster 1981, s. 2 oraz cytowany tam Handelsblatt z 23.4.1979 r., także A. Gerth, Die Patronatserklärung im französischen Recht, Zur Entscheidung des Pariser Handelsgeschichts vom 13./27.10.1981, RIW 1982, H. 7, s. 477.

II. Przyczyny powstania oświadczenia patronackiego

Przyczyny powstania instytucji oświadczenia patronackiego były różne, w zależności od porządku prawnego narzucającego przedsiębiorcom określone ramy działalności. Początkowo popularność oświadczenia patronackiego wynikała z tego, że jako elastyczny, a wówczas nigdzie nieskodyfikowany, instrument prawny¹³ pozwalało na uniknięcie skutków prawnych wynikających z obowiązujących norm prawa, związanych np. z udzieleniem poręczenia lub pożyczki pomiędzy podmiotami powiązаныmi. Jednym z motywów stosowania oświadczenia patronackiego przez przedsiębiorców, działających wg prawa niemieckiego, była¹⁴ możliwość uniknięcia zobowiązania podatkowego z tytułu podatku od obrotu kapitałem (niem. *Kapitalverkehrssteuer*)¹⁵. Zobowiązanie podatkowe powstawało po stronie wspólnika (spółki matki) m.in. w przypadku podwyższenia kapitału zakładowego spółki córki lub w przypadku ustanowienia – w miejsce podwyższenia kapitału – zabezpieczenia kredytu udzielonego spółce córce przez podmiot trzeci¹⁶. Zastosowanie oświadczenia patronackiego w miejsce np. poręczenia nie wiązało się z powstaniem zobowiązania podatkowego, nie było ono bowiem traktowane jako zabezpieczenie *sensu stricto*¹⁷. Kolejną, również związaną z zagadnieniami podatkowymi i nadal aktualną przyczyną stosowania oświadczenia patronackiego w Niemczech jest konieczność ujmowania – jako przychód – wynagrodzenia, które spółka córka musiałaby zapłacić za zabezpieczenie udzielonego jej kredytu, w sytuacji gdyby zabezpieczenie

¹³ Oświadczenie patronackie zostało skodyfikowane w KC franc. (art. 2322 KC franc.) w wyniku reformy prawa dotyczącego zabezpieczeń przeprowadzonego w 2006 r., o czym będzie mowa w dalszej części pracy (rozdz. I, § II pkt i).

¹⁴ Do 1.1.1972 r., kiedy nastąpiła nowelizacja właściwych przepisów, na skutek której możliwość ta została wyłączona.

¹⁵ N. La Corte, Die harte Patronatserklärung. Zugleich ein Plädoyer für eine geänderte Anlassrechtsprechung, Berlin 2006, s. 52.

¹⁶ A. Gerth, Atypische Kreditsicherheiten, s. 8, 9.

¹⁷ Nie był to jednak pogląd bezsporny. Organy podatkowe, działając profiskalnie, zrównywały w skutkach oświadczenie patronackie z poręczeniem i gwarancją zapłaty, stojąc na stanowisku, że także w jej przypadku podatek od obrotu kapitałem jest należny, por. B. Kamprad, Gesellschaftssteuerpflicht bei Patronatserklärungen, Der Betrieb 1969, H. 8, s. 327; zagadnienie to doczekało się rozstrzygnięcia przez BFH, który w orz. z 15.7.1976 r. stwierdził, że udzielenie oświadczenia patronackiego wypełnia przesłanki odpowiedniej normy prawa podatkowego (§ 3 ust. 2 ustawy o podatku od obrotu kapitałem, niem. *Kapitalverkehrsteuergesetz*, BGBl. I, s. 2129 ze zm.), jeżeli patron zobowiązał się wobec wierzyciela odpowiadać bezpośrednio za zobowiązania dłużnika głównego, a wierzyciel może od niego w ramach takiego zabezpieczenia bezpośrednio żądać zaspokojenia swojej wierzytelności; por. wyr. BFH z 15.7.1976 r., II R 132/69, Beck Online BeckRS 1976 22003602.

to pozyskane było na warunkach rynkowych od podmiotu trzeciego¹⁸. W takim przypadku wynagrodzenie to zwiększa podstawę opodatkowania podatkiem dochodowym u spółki matki, mimo że faktycznie spółka go nie otrzymuje¹⁹. Inna przyczyna, dla której spółki matki udzielały oświadczeń patronackich w miejsce tradycyjnych zabezpieczeń, miała swoje źródło w regułach bilansowych²⁰. Oświadczenia te, w przeciwieństwie do udzielonych poręczeń lub gwarancji, nie wymagały ujawnienia w bilansie (wyjaśnieniach do bilansu) jako źródło zobowiązania warunkowego, a tym samym bilansu nie obciążały²¹. Mogło być zatem stosowane także wtedy, gdy wewnątrzkoncernowe limity dopuszczalnej wysokości zabezpieczeń ujmowanych w bilansie były wyczerpane, a zarządcy spółki matki widzieli potrzebę wsparcia wiarygodności kredytowej spółki zależnej²². Obecnie, w większości porządków prawnych argument ten stracił na aktualności, ponieważ (choćby w Niemczech) oświadczenie patronackie jest traktowane przez przepisy regulujące zasady rachunkowości oraz zasady sporządzania sprawozdań finansowych na równi z poręczeniem i gwarancją²³. Oświadczenia patronackie stosowane były także w celu uniknięcia konieczności uzyskania przez zarząd spółki wewnątrz korporacyjnej zgody na udzielenie zabezpieczenia zobowiązania podmiotu trzeciego. Tak jak udzielenie poręczenia ujmowane jest często w katalogu czynności, które wymagają uzyskania uprzedniej zgody rady nadzorczej lub zgody wspólników (akcjonariuszy), tak oświadczenie pa-

¹⁸ K. Rippert, Patronatserklärung, s. 5.

¹⁹ Por. wyr. BFH z 29.11.2000 r., I R. 85/99, IStr 2001, s. 318 – w tym zakresie w niemieckim orzecznictwie ukształtował się pogląd, zgodnie z którym należy rozróżnić stosunek korporacyjny i gospodarczy; jeżeli udzielenie zabezpieczenia wynika ze stosunku korporacyjnego, nie jest konieczna korekta dochodu spółki matki o rynkową prowizję z tytułu udzielonego zabezpieczenia, jeżeli natomiast zabezpieczenie udzielane jest w celu umożliwienia realizacji konkretnego zamierzenia biznesowego, to wtedy spółka matka powinna do swojego dochodu doliczyć prowizję rynkową, która byłaby jej należna w przypadku udzielenia zabezpieczenia na rzecz podmiotu trzeciego; por. aktualnie na ten temat M. Puls, Finanzierungsunterstützung im Konzern aus Verrechnungspreissicht, IStr 2012, s. 209 i n.

²⁰ W Szwajcarii por. H.G. Huber, Personalsicherheiten bei der Erteilung von Bankkrediten unter Berücksichtigung der sogenannten Patronats-Erklärungen, w: Rechtsprobleme der Bankpraxis (Hrsg. P. Forstmoser), Bern 1976, s. 59; w Niemczech por. W. Schaarschmidt, Die Sparkassenkredite. Die rechtlichen Grundlagen des Kredits, seiner Sicherung und Einziehung, Stuttgart 1974, s. 736.

²¹ K. Rippert, Patronatserklärung, s. 4; H.G. Huber, Personalsicherheiten bei der Erteilung, s. 61.

²² H. Scholz, H.-J. Lwowski, Das Recht der Kreditsicherheiten, Hamburg 1974, s. 380.

²³ N. La Corte, Die harte Patronatserklärung, s. 75.

tronackie zazwyczaj rzadko w takim katalogu jest umieszczane²⁴. Wynika to przede wszystkim z braku świadomości akcjonariuszy czy też wspólników co do możliwych doniosłych skutków prawnych oświadczenia patronackiego.

W większości porządków prawnych, w wyniku działań legislacyjnych wyżej opisane przyczyny stosowania oświadczeń patronackich przestały istnieć. Pomimo to i wbrew wyrażanym w latach 70. XX w. obawom²⁵, instytucja ta nie straciła na znaczeniu w obrocie gospodarczym²⁶, a w latach 90. uznawana była już za dobrze znaną i ugruntowaną w praktyce formę zabezpieczania kredytów²⁷, co np. we Francji w 2006 r. doprowadziło do jej skodyfikowania. Instytucja ta została również ujęta w DCFR, gdzie wprost przewidziano jej uregulowanie, w szczególności domniemanie [IV.G.2:101 (2) DCFR], że prawnie wiążące oświadczenie patronackie (ang. *a binding comfort letter*) stanowi osobiste zabezpieczenie wierzytelności o charakterze kauzalnym (ang. *dependent personal security*)²⁸.

III. Współczesne przyczyny stosowania oświadczeń patronackich

Oświadczenie patronackie, ze względu na swój – poza wspomnianym wyjątkiem KC franc. – nieskodyfikowany charakter, jest instrumentem niezwykle elastycznym. Jego zastosowanie, treść i wynikające z niego skutki prawne mogą być niemal dowolnie kształtowane. Konsekwencje udzielenia oświadczenia patronackiego są bardzo różne, od powstania (prawnie skutecznego) zobowiązania do oświadczenia o jedynie moralnie obligującym charakterze. Istotną zaletą dla udzielającego oświadczenia patronackiego jest możliwość zazwyczaj dowolnego wyboru świadczenia, które ma doprowadzić do celu, jakim jest najczęściej utrzymanie wypłacalności spółki córki. W przypadku tradycyjnych zabezpieczeń, takich jak poręczenie lub gwarancja, przywilej taki dłużnikowi nie przysługuje.

²⁴ Por. na tle praktyki niemieckiej *J. Koch*, *Die Patronatserklärung*, Tübingen 2005, s. 49.

²⁵ Takie obawy wyrażał *H.-J. Lwowski*, *Kreditsicherheiten*, Berlin 1972, s. 37; pomimo odpadnięcia przyczyn ich stosowania wynikających z prawa podatkowego i bilansowego nieustającą popularność oświadczeń patronackich w obrocie gospodarczym głównie z udziałem banków potwierdziły badania ankietowe przeprowadzone w 1978 r., zob. *H. Köhler*, *Patronatserklärungen als Kreditsicherheiten*, s. 1338 i n.

²⁶ *G. Maier-Reimer, P. Etzbach*, *Die Patronatserklärung*, NJW 2011, H. 16, s. 1111.

²⁷ *H. Fleischer*, *Gegenwartsprobleme der Patronatserklärung im deutschen und europäischen Privatrecht*, WM 1999, H. 14, s. 666 i n.

²⁸ DCFR, s. 2500, 2561.

Nasuwa się oczywiste pytanie – dlaczego kredytodawcy akceptują taki niepewny co do skutków prawnych sposób zabezpieczania wierzytelności. Odpowiedź jest stosunkowo łatwa. Z jednej strony, szczególnie w czasach prosperity gospodarczej, podmioty zainteresowane otrzymaniem kredytu niechętnie udzielają tzw. pewnych zabezpieczeń, jakimi są hipoteka na nieruchomości, zastaw na innych wartościowych składnikach majątkowych, czy też poręczenie. Z drugiej strony, instytucje kredytowe działające w otoczeniu konkurencyjnym gotowe są w walce o dobrego, a zarazem wymagającego klienta, zaakceptować tzw. atypowe zabezpieczenia wierzytelności²⁹. Stanowią one swego rodzaju spekulację, po pierwsze, że nigdy nie będą musiały być zastosowane, po drugie, że w przypadku zastosowania, ich charakter prawny okaże się wiążący dla podmiotu udzielającego zabezpieczenia, w konsekwencji czego zabezpieczone zobowiązanie zostanie wykonane³⁰. Składane przez spółki matki oświadczenia patronackie, które – przynajmniej wg wstępnej oceny – nie tworzą zobowiązania, są akceptowane jako forma zabezpieczenia kredytu udzielanego spółkom córkom, w zaufaniu, że ewentualna upadłość spółki córki, która miałyby negatywne skutki dla wiarygodności i renomy koncernu, skłoni spółkę matkę do podjęcia działań prowadzących do wykonania zobowiązań z zabezpieczonego kredytu³¹. Innymi słowy, akceptujący tę formę zabezpieczenia zwraca większą uwagę na postawę moralną (ang. *moral standing*) udzielającego, aniżeli na samą możliwość egzekucji takiego zabezpieczenia³². Odmowa wypełnienia czy to prawnego, czy moralnego zobowiązania z oświadczenia patronackiego mogłaby mieć dla udzielającego znacznie dalej idące konsekwencje, jak tylko wynikające z samego oświadczenia. Kredytodawcy wątpiąc w wiarygodność i rzetelność spółki dominującej, mogliby znacznie zaostriżyć warunki kredytowania spółek z koncernu, a tym samym znacznie zwiększyć koszty lub wręcz uniemożliwić jego zewnętrzne finansowanie.

Wybór oświadczenia patronackiego, jako formy zabezpieczenia, stanowi również wyraz kompromisu pomiędzy żądaniem kredytodawcy dotyczącym zabezpieczenia udzielanego kredytu a niechęcią kredytobiorcy,

²⁹ H.U. Sichel, T. Steinwachs, w: F. Cranshaw, M. Fischer, P. Freckmann, L. Jarzembek, R. Klenk, T. Knapp, H.U. Sichel, T. Steinwachs, H. Wälter, FCH-Sicherheiten-kompendium, Heidelberg 2007, s. 781; L. Thai, Letters of Comfort: A Comparative Evaluation of Australian, United States and English Jurisdictions, CCL 2000, No 1, s. 2.

³⁰ A. Gerth, Atypische Kreditsicherheiten, s. 15.

³¹ K. Rippert, Patronatserklärung, s. 2; E. Simes, Recent cases: their practical significance, AMPLA Yearbook, 1988, s. 213; K.P. McGuinness, The Law of Guarantee, A treatise on Guarantee, Indemnity and the Standby Letter of Credit, 1986, s. 782.

³² P.R. Altenburger, Die Patronatserklärung als „unechte“ Personalsicherheit, Zürich 1979, s. 21.

czy też jego spółki matki, do dania takiego zabezpieczenia³³. Związana jest z tym jeszcze inna przyczyna, dla której instrument ten bywa akceptowany jako forma (substytut) zabezpieczenia. Często bowiem obie strony chcące dokonać określonej transakcji decydują się na zastosowanie oświadczenia patronackiego, godząc się jednocześnie na odsunięcie w przyszłość dyskusji nad odpowiedzialnością udzielającego zabezpieczenia za zobowiązania dłużnika z umowy kredytowej³⁴.

Instytucje kredytowe skłonne są do akceptowania oświadczeń patronackich także z innego względu. Jeżeli bowiem kredyt udzielany jest podmiotowi zagranicznemu, z siedzibą w kraju niestabilnym politycznie lub gospodarczo, to oferowane przez taki podmiot zabezpieczenia w postaci np. hipoteki lub zastawu na składnikach majątkowych znajdujących się w takim państwie nie są dla banku czy innego wierzyciela atrakcyjne. Zaspokojenie się z takich przedmiotów może napotkać znaczne trudności faktyczne i prawne³⁵. Z tej przyczyny wierzyciele są skłonni zaakceptować instrument wprawdzie mniej pewny pod względem prawnym, jednak taki, który w razie konieczności skorzystania się z niego, będzie mógł stanowić przedmiot postępowania sądowego czy egzekucyjnego w (stabilnym politycznie) państwie siedziby udzielającego zabezpieczenia. Wspomniane obawy instytucji kredytowych wynikają zarówno z trudności w oszacowaniu wartości zagranicznych zabezpieczeń, jak i z wątpliwości co do faktycznych możliwości zaspokojenia się z nich³⁶. Nie bez znaczenia pozostaje również ryzyko polityczne, które instytucje kredytowe ponoszą, akceptując zabezpieczenia mogące być ewentualnie realizowane w państwach trzecich. Jak istotne znaczenie ma ryzyko polityczne, można było zaobserwować w ostatnich latach na Bliskim Wschodzie, ale także np. w Argentynie, gdzie w 2012 r. rząd postanowił zrenacjonalizować koncern naftowy YPF wchodzący w skład hiszpańskiego koncernu Repsol³⁷.

Oświadczenia patronackie, szczególnie w Niemczech, są obecnie stosowane także jako instrument pozwalający przynajmniej tymczasowo odsunąć konieczność zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości,

³³ M. Rißmann, *Harte Patronatserklärung und Liquiditätszusagen*, Köln 2006, s. 47.

³⁴ E. Röség, *Garantier eller fattigmans tröst?*, s. 582; podobnie P. Rummel, *Kommentar zum Allgemeinen Bürgerlichen Gesetzbuch*, Bd. 1, §§ 1–1174 (Hrsg. P. Rummel), Wien 2000, s. 498.

³⁵ C. Schäfer, *Die harte Patronatserklärung – vergebliches Streben nach Sicherheit? – Zum Bestimmtheitsproblem und zur dogmatischen Einordnung*, WM 1999, H. 4, s. 153.

³⁶ H. Köhler, *Patronatserklärungen als Kreditsicherheiten*, s. 1340.

³⁷ *Argentina to renationalise oil group YPF*, Financial Times (<http://www.ft.com/intl/cms/s/0/ae91248c-87e0-11e1-b1ea-00144feab49a.html#axzz26jfy5LK7>), dostęp: 28.10.2021 r.).

aby przygotować plan naprawczy, który będzie mógł być zrealizowany poza postępowaniem upadłościowym. Dla osiągnięcia wspomnianego celu oświadczenie musi być tak ukształtowane, żeby w sferze prawnej usuwało zarówno stan niewypłacalności, jak i stan nadmiernego zadłużenia³⁸.

IV. Funkcja oświadczenia patronackiego w obrocie gospodarczym

Oświadczenie patronackie pełni w obrocie gospodarczym dwojaką funkcję. Po pierwsze, stanowi zabezpieczenie wiarytelności (najczęściej) pieniężnych. Jest ono bowiem udzielane w sytuacji, gdy jeden podmiot, zazwyczaj jednostka zależna w koncernie, chce pozyskać finansowanie zewnętrzne. Jednocześnie jej sytuacja ekonomiczna nie jest na tyle dobra, żeby instytucja finansowa była skłonna udzielić mu takiego finansowania, bez zabezpieczenia jego spłaty. Jeżeli jednak podmiot dominujący wobec potencjalnego kredytobiorcy cieszy się dobrą reputacją i posiada dobry *standing* finansowy³⁹, może poprzez udzielenie instytucji finansowej oświadczenia patronackiego odnoszącego się do podmiotu zależnego skłonić ją do udzielenia kredytowania. Oświadczenie to ma zatem na celu wzmocnienie pozycji wierzyciela i jego pewności co do możliwości zaspokojenia jego roszczeń wynikających z udzielonego kredytu, a w szczególności ma zapewnić ochronę przed ewentualną niewypłacalnością dłużnika. Innymi słowy, celem jego udzielenia jest poprawienie perspektywy spłaty kredytu⁴⁰. Pełni ono zatem taką samą funkcję jak po-

³⁸ A. Ringmeier, Patronatserklärungen als Mittel zur Suspendierung der Insolvenzantragspflicht – Zugleich Anmerkung zum Urteil des Bundesgerichtshofes vom 20.09.2010 – II ZR 296/08 – („Star 21”), w: Festschrift für Jobst Wellensiek zum 80. Geburtstag (Hrsg. M. Flitsch, A. Hagebusch, T. Oberle, C. Seagon, W. Schreiber), München 2011, 133 i n.; prezentowane są odmienne poglądy w niemieckim orzecznictwie, wskazujące na to, że oświadczenie patronackie nie jest właściwym instrumentem mogącym odsunąć stan niewypłacalności, bowiem konieczne jest rzeczywiste sięgnięcie przez patrona po środki finansowe, tak w wyr. BGH z 11.2.2010 r., cyt. za C. Tetzlaff, Paronatserklärung als Sanierungsinstrument, Wertpapier-Mitteilung 2011, s. 1085.

³⁹ *Standing* finansowy – ekonomiczna pozycja, sytuacja finansowa podmiotu gospodarczego, której wyznacznikami są zasoby majątkowe, nowoczesność procesu technologicznego i produktów, jakość personelu, wyposażenie w kapitał, sprawność zarządzania, osiągnięte wyniki, dostęp do efektywnych źródeł finansowania, siła rynkowa, charakter branży, lojalność kontrahentów, reputacja, wiarygodność, dostęp do informacji o rynkach, klientach i konkurentach itp. czynniki decydujące o możliwości kontynuacji działalności i rozwoju w konkurencyjnym otoczeniu (Encyklopedia PWN, <https://encyklopedia.pwn.pl/szukaj/standing%20finansowy>, dostęp: 19.12.2021 r.).

⁴⁰ H. Merkel, w: Handbuch der Konzernfinanzierung (Hrsg. M. Lutter, E. Scheffler, U. Schneider), Köln 1998, s. 563.

ręczenie⁴¹, gwarancja zapłaty, hipoteka, zastaw oraz innego rodzaju zabezpieczenia osobiste i rzeczowe funkcjonujące w obrocie.

Można również wyróżnić funkcję ekonomiczną oświadczenia patronackiego. Polega ona na tym, że podmiot dominujący udzielając oświadczenia patronackiego, może wykorzystać trudno mierzalne wartości, jakimi są jego dobra reputacja⁴² i wiarygodność finansowa, w celu pośredniego zapewnienia finansowania podmiotowi zależnemu. Funkcja ta związana jest ściśle ze specyfiką stosowania tych oświadczeń. Występują one bowiem najczęściej w międzynarodowym obrocie z udziałem koncernów czy grup spółek. Podmiot dominujący zabezpiecza kredyt udzielony podmiotowi od niego zależnemu przez podmiot trzeci. Taki kredytobiorca sam nie mógłby zapewnić wymaganego zabezpieczenia i jednocześnie nie jest w stanie pozyskać go na warunkach rynkowych. W takiej sytuacji podmiot dominujący poprzez zabezpieczenie kredytu udzielanego podmiotowi zależnemu może niejako zdyskontować swoją dobrą reputację, uznawaną co najmniej w jego otoczeniu biznesowym, bez konieczności ponoszenia dodatkowych kosztów oraz (nadmiernego) obciążania swoich składników majątkowych. Nawet gdy skutki prawne oświadczenia patronackiego nie są ściśle określone, to dla kredytodawcy wartość samą w sobie stanowi wspomniana wiarygodność podmiotu udzielającego zabezpieczenia oraz zaufanie, że utrata wiarygodności byłaby bardziej dotkliwa, także w wymiarze finansowym, aniżeli konieczność spłaty zabezpieczonego kredytu. Oczywiście zarządcy podmiotu dominującego, udzielając zabezpieczenia w formie oświadczenia patronackiego, muszą określić i wziąć pod uwagę związane z tym ryzyko, ewentualne koszty zmniejszenia płynności oraz możliwe zyski z alternatywnego zainwestowania zasobów związanych z udzieleniem oświadczenia patronackiego⁴³.

Dla potencjalnego wierzyciela, który rozważa nawiązanie stosunków zobowiązaniowych z podmiotem wchodzącym w skład koncernu, istotne znaczenie może mieć już sama reakcja podmiotu dominującego na żądanie udzielenia zabezpieczenia zobowiązania, chociażby w formie oświadczenia patronackiego. Jeżeli bowiem podmiot dominujący kategorycznie odmówi takiemu żądaniu, potencjalny kredytodawca może się spodziewać, że w przypadku problemów z wykonaniem zobowiązania, wie-

⁴¹ SN(7) w uchw. z 30.9.1996 r., III CZP 85/96, *Legalis*, ujął istotę poręczenia nie jako świadczenie, lecz wynikającą z niego gwarancję, że poręczyciel wykona zobowiązanie, gdyby dłużnik go nie wykonał.

⁴² O mierzalnej wartości zaufania i jej wpływie na wycenę rynkową zob. *K. Źądło*, *O wartości zaufania. Komunikacja i budowa zaufania a rynkowa wartość przedsiębiorstwa*, Warszawa 2014, s. 192 i n.; zob. bliżej rozdz. IV.

⁴³ *R. v. Büren, B. Lüthi, Sicherung von Krediten Dritter im Konzern*, w: *Kreditsicherheiten* (Hrsg. *S. Emmenegger*), Schweizerische Bankrechtstagung 2008, s. 73.

[Przejdź do księgarni →](#)

ksiegarnia.beck.pl